

is, al zal het pas na verkregen toestemming gepubliceerd mogen worden.

Dan is er het **politieke aspect** (G. Groen van Prinsterer, J. J. L. van der Bruggen, Ae. Mackay, P. J. Elout van Soeterwoude c.s.). Diverse Protestantse politieke partijen voeren hun bestaan terug op het Reveil. Daarbij valt nog al eens het verwijt van on-evangelisch sociaal conservatisme. Is dat terecht? Vgl. H. Berkhof (*Christelijk geloof*, Nijkerk 1973, 521): "De kerk heeft er anderhalve eeuw over gedaan om de les van de Franse Revolutie te leren".

Tenslotte is er de **kerkelijke kant** van het Reveil. Ik denk aan de volgende vragen:

1. Is er invloed van Reveil uitgegaan op het ontstaan van de Vrije Evangelische Gemeenten (J. de Liefde)? Is aan het Reveil de "église libre" inhaerent, zoals deze ontstond in Frankrijk en Zwitserland? Hoe is te verklaren dat de meeste Reveilfiguren in Nederland in de volkskerk gebleven zijn, ondanks alle protestbrieven en adressen aan de synode waar zij graag hun naam onder plaatsten?
2. Daarmee hangt samen het moeilijke probleem van een mogelijke relatie tussen Reveil en Doleantie. Is A. Kuyper in de lijn van Groen van Prinsterer voortgegaan? W. Volger heeft uit archivaalisch materiaal geput, maar zich beperkt tot het archief van de Hervormde gemeente te Amsterdam. H. Algra en J. C. Rullmann geven aanwijzingen. Zijn deze terzake en afdoende? Ons dunkt van niet.
3. Is het waar dat het Reveil eindigde toen de kring der Christelijke Vrienden tenslotte het kerkelijk vraagstuk ging aansnijden? Zitten achter de breuk geen andere factoren? Overschatten wij de kerkelijke aspecten niet teveel door ze van zo centraal belang te achten?
4. Hoe lagen de relaties tot Rooms-katholieken, Remonstranten en Doopsgezinden? Hoe werd gedacht over Des Amorie van der Hoeven Sr. en Jr., M. Cohen Stuart, S. Muller? Hoe hebben de Reveil-figuren de Evangelische Alliantie en hun verdere buitenlandse contacten beleefd?

De hier gestelde vragen bedoelen niet te suggereren dat op deze onderwerpen niet reeds gestudeerd is. Integendeel, er is literatuur beschikbaar waarvan kan worden uitgegaan. Maar er is nog veel niet volledig uitgezocht.